

RETOUR KAMP VUGHT

‘Das hätten sich die Machthaber des „1000-jährigen Reiches“ nie träumen lassen, daß Deutsche in einem von Deutschen geplanten und mit enteignetem Jüdisches Geld bezahlten Konzentrationslager, einmal einsitzen würden. Stimmt hier das Sprichwort: „Wer anderen eine Grube gräbt,.....?“ ‘

Vertaling:

Dat hadden de machthebbers in het 1000-jarig Rijk ook nooit kunnen bevroeden dat hier ooit Duitsers in een door Duitsers bedacht en met gestolen Joods geld betaald concentratiekamp, binnen zouden zitten.

Geldt hier het spreekwoord: “Wie een kuil graaft voor een ander,.....?”

Paul Vallen

In: ‘Camp Vught, Ein ehemaliges Deutsches Konzentrationslager in den Niederlanden’ (1992)

Paul zat zelf als 9-jarige in het kamp, vanaf medio november 1944.

Retour Kamp Vught

FRED BEULEN

roman

Uitgeverij : Brave New Books.,
Singel Uitgeverijen, Amsterdam
Eerste druk : 2025
Schrijver : Fred Beulen
Coverontwerp : Fred Beulen
Coverfoto : Uwe Piper-Artphoto, Heinsberg (BRD)
Redactie : Marianne Beulen-Darmstadt
ISBN : 9789465312521

© Fred Beulen, Landgraaf

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur

Verantwoording

In dit boek beschrijf ik een periode uit de Tweede Wereldoorlog, die bij het grote publiek redelijk onbekend is. De gebeurtenissen die ik noem en beschrijf, hebben allen werkelijk plaatsgevonden en in zoverre is dit boek non-fictie. Maar de personen die ik het allemaal laat beleven, zijn wel aan mijn geest ontsproten, en fictie dus. Je zou het dus een gedramatiseerd feitenrelaas kunnen noemen.

De historische achtergrond van de belevenissen van Heinz Robertz, een jonge Duitse boer, is het feit dat in de periode medio november 1944 tot mei 1945, ruim 6800 bewoners van het Selfkantgebied, een grensgebied ten oosten van Sittard, noodgedwongen huis en haard moesten verlaten en alles moesten achterlaten, omdat de oprukkende geallieerden hadden besloten dat ze in de weg zaten.

Wat was er aan de hand? Na de succesvolle landing in Normandië op D-Day, rukten de geallieerden snel op richting Duitsland. In het Selfkantgebied stakte deze opmars evenwel en bevroor voor een periode van 4 maanden. Geallieerden en Duitse soldaten stonden aan weerskanten van het front, in vogelvlucht slechts op hooguit één kilometer van elkaar, en beschoten elkaar. De bewoners van het Selfkantgebied en Gangelt zaten daar tussenin en dreigden het slachtoffer te worden.

De burgers over wie het gaat in dit verhaal, moesten toen op last van de Engelsen gedeporteerd worden en kwamen terecht in het pas recent bevrijde KZ Herzogenbusch, ofwel Kamp Vught, een zogenaamd Duits 'Durchgangslager'.

Ik had in het verleden al eerder gehoord over deze gebeurtenissen en ben mij gaan verdiepen in die geschiede-

nis. Omdat ik in mijn research steeds opnieuw de naam van Paul Vallen tegenkwam, een man die als 9-jarige zelf ook met zijn ouders gedeporteerd was naar Kamp Vught en daar, toen hij ouder was, in eigen beheer over gepubliceerd had, werd ik steeds nieuwsgieriger naar deze man en zijn publicaties.

Ik wist dat hij uit afkomstig was uit Birgden, een dorpje dat behoort tot de gemeente Gangelt. Maar ik kon noch zijn publicaties, noch de man zelf vinden op internet. Gelukkig raakte Brigitte Nobis-Steffens, mijn Duitse oud-collega uit Übach Palenberg en zelf woonachtig in Gangelt, enthousiast over mijn idee en schoot te hulp. In 'no time' had zij ontdekt dat Paul Vallen nog leefde (89 jaar oud op dat moment) en waar hij woonde. Ze had hem zelfs al gebeld en liet mij weten: 'Hij wacht op jouw telefoontje'. En zo gebeurde het dat ik enkele dagen later al, samen met Brigitte, door hem werd ontvangen in zijn huis.

De informatie alsmede de publicaties en foto's die ik van hem mocht ontvangen, bleken van onschatbare waarde bij het schrijven van deze historische roman. Ik ben hem dan ook grote dank verschuldigd.

Maar ook Brigitte ben ik veel dank verschuldigd. Zonder haar had ik Paul nooit gevonden en daarnaast gaf zij veel historische informatie, afkomstig van haar familie die zelf ook in het kamp had gezeten, alsmede van vrienden en kennissen. Daarnaast zocht zij regelmatig informatie voor mij op het internet en anderszins, die ze mij dan weer ter hand stelde. Als zij er niet was geweest, was dit boek wellicht bij een povere poging gebleven, die publicatie nooit had gehaald.

Verder een woord van dank aan Marijke Verduijn, auteur van 'De Verliezers', een boek dat ik haast een standaardwerk over Kamp Vught wil noemen. Marijke voorzag mij, niet alleen via haar boek maar ook in mijn contacten met haar, van voldoende informatie. Dat maakte dat de feite-

lijke achtergrond van mijn verhaal, waarin ik een gefingeerde persoon alles laat beleven, ook correct was.

Tot slot nog een woord van dank aan Brigitte de Kok van het Nationaal Monument Kamp Vught en Willi Goertz, die mij beiden hebben voorzien van stukken en tips.

De omgeving waar dit alles zich heeft gespeeld, is mij zeer wel bekend. Niet alleen zijn het Selfkantgebied en Gangelt als het ware “mijn achtertuin”, waar ik regelmatig doorheen rijd, maar bovendien is Kamp Vught mij ook zeer wel bekend omdat mijn echtgenote onder de rook van het kamp is opgegroeid. Haar familie woont nog in Vught en mijn schoonmoeder heeft mij vaak verteld over de oorlogstijd en de mensen die zij noodgedwongen de weg die naar het kamp leidde, zag gaan. Zij woonde destijds aan de overweg die naast het station lag en zag de transporten per trein af en aan rijden. Maar gek genoeg wist zij ook niet dat er tegen het eind van de oorlog gedurende een periode van een half jaar zoveel Duitsers in het kamp opgesloten hebben gezeten. Wellicht is dit illustratief voor het feit hoe onbekend deze episode in Nederland is geweest en voor een groot deel nog steeds is.

Juist omdat ik de omgeving zo goed ken, kan ik mij goed voorstellen wat dat allemaal betekend moet hebben. Ik hoop dat ik dat gevoel in mijn boek over heb kunnen brengen aan u als lezer. Ik wens u veel leesplezier.

FRED

HOOFDSTUK 1 November 1944

Het geluid van het rammelen met de melkbussen, verried dat het leven weer op gang was gekomen op de boerderij van Heinz Robertz. In de verte kraaide een haan, waardoor het duidelijk was dat ook de dierenwereld weer tot leven was gekomen. Heinz stond op zijn erf en keek uit over zijn land. Het zou een vreedzaam plaatje kunnen zijn, ware het niet dat het voortdurende gerommel van de beschietingen op de achtergrond, niet eens zo ver weg, hem er voortdurend aan herinnerden dat de oorlog nu wel érg dichtbij gekomen was. Terwijl hij zo stond te mijmeren, flitsten er gedachten door zijn hoofd over de gebeurtenissen van de laatste tijd. Hoe vaak had hij hier niet gestaan met zijn vader, totdat deze zo'n twee jaar geleden werd opgeroepen om als soldaat te gaan dienen in Stalingrad en daar was gesneuveld. Samen overlegden ze dan wat er die dag allemaal diende te gebeuren en bestudeerden ze de hemel om te beoordelen wat voor een weer het zou gaan worden. Dat miste hij nog steeds.

Het was nog vroeg, zijn moeder en zus sliepen nog. Heinz was altijd al een matineus persoon geweest. Meestal was hij als eerste op de boerderij actief en dan waren meteen de koeien aan de beurt, die per slot van rekening dagelijks gemolken moesten worden. Hij was, zoals de meesten in zijn dorp, een keuterboertje met drie koeien, twee varkens, enkele konijnen, twee geiten en wat kippen en een haan, die ook in alle vroegte al van zich deed spreken.

Daarnaast bezat hij wat land dat hij moest bewerken, meestal met de hand en daarbij slechts geholpen door een paard om de plateauwagen of de ploeg te trekken. Hij had

enige tijd wat hulp gehad van één van de Franse krijgsgevangenen die gedetineerd zaten in Walderath, een dorp een stuk verderop, en die dagelijks door bewakers naar diverse boeren in de buurt werden gebracht om daar handen spandiensten te verlenen. Maar begin september waren die afgevoerd naar een plek die verder in Duitsland gelegen was en kwamen ze niet meer. Dat was voor Heinz een eerste teken geweest dat er wat te gebeuren stond en dat wellicht de geallieerden niet meer ver weg waren.

Hij durfde hij niet meer het land op te gaan omdat hij het risico liep om beschoten te worden door soldaten, of dat nu Duitsers of Amerikanen waren.

Nadat de geallieerden in juni 1944 geland waren in Normandië en ze even later bij Avranches door de Duitse verdedigingslinie gebroken waren, begon de geallieerde opmars. De Duitse troepen vielen al snel uit elkaar en waren al gauw niet meer zo georganiseerd als in de tijd daarvoor. Dit nieuws bereikte uiteindelijk ook de mensen in het thuisland.

Veel mensen begonnen hun eerste maatregelen te nemen voor als de Amerikanen zouden komen. Foto's van Adolf Hitler werden snel verwijderd, vlaggen met hakenkruisen verbrand en verder werd alles dat herinnerde aan het Duizendjarig Rijk vernietigd. Zelfs uniformen werden vaak op de brandstapel gegooid. Men wilde niet meer geassocieerd worden met de foute ideologie.

De boerderij van Heinz en zijn familie lag aan de rand van de gemeente Gangelt en vanaf zijn erf keek hij uit over de talrijke landerijen. Hij mijmerde en dacht na over zijn situatie. Op de achtergrond hoorde hij het zachte gerommel van de artillerie, van de beschietingen tussen de Duitse Wehrmacht en de geallieerden. Toen Hitler op 1 september 1939 Polen was binnengevallen, had hij het land de Tweede Wereldoorlog binnengesleept. De eerste jaren

was die oorlog voor Duitsland voorspoedig verlopen, behalve dan wellicht bij Stalingrad. Maar uiteindelijk, op 6 juni 1944, waren de geallieerde strijdkrachten in Normandië geland en inmiddels stonden ze kort voor Gangelt, bijna voor de deur van de boerderij van Heinz.

In de laatste weken had hij vaak, zowel overdag alsook in de nacht, vrachtwagens met daarin soldaten van de Wehrmacht gezien, maar ook Duitse soldaten in en op allerlei voertuigen of fietsen of zelfs te voet, die zich aan het terugtrekken waren tot achter de Duitse frontlinie. Vanaf begin september 1944 trok een onafgebroken stroom van terugkerende haveloze Duitse soldaten door de Selfkant, waarbij ook nog eens zo'n 2.000 Russische krijgsgevangenen waren, die eerder door de Duitsers naar België en Nederland waren gebracht om daar in het kader van de 'Arbeitseinsatz' te werken.

De soldaten waren uitgeput, de uniformen beschadigd en de mensen vies, ongeschoren en ongewassen, vuil en onverzorgd. Zo zagen de soldaten er na een verloren veldslag uit. Ze waren blij dat ze zich weer op Duits grondgebied bevonden en weer gewoon Duits konden spreken. Velen maakten, totaal uitgeput, hun kampement op in de bossen tussen Gangelt en Mindergangelt. In deze chaos viel eigenlijk niet eens op dat men tegelijkertijd in de zandgraverij bij Kreuzrath de administraties, die wel eens belastend konden zijn als de geallieerden er zouden zijn, aan het verbranden was. Ook veel uniformen, vlaggen en vaandels verdwenen in het vuur.

Dit waren de restanten van de zwaar gehavende 49e, 176e en 275e infanteriedivisies. Hun colonnes en voertuigen werden voortdurend blootgesteld aan hevige aanvallen door laagvliegende jachtbommenwerpers van de geallieerden. Veel voertuigen van de Wehrmacht werden in brand geschoten. Het eens zo machtige leger was nu op de terugtocht en oogde heel anders dan in mei 1940 toen ze met glanzende ogen en overtuigd van de overwinning,

luid zingend 'Wir fahren gegen England', Nederland binnentrokken. Van dat leger van destijds was weinig meer over.

Maar ook een grote hoeveelheid personenauto's met daarin veel mensen en hun bagage, kwam in de richting Gangelt gereden. Zo ook vrachtwagens, beladen met vrouwen en kinderen, maar ook met meubelen en andere huisraad. Onder hen ook vluchtelingen uit Nederland, onderweg verder Duitsland in. Men was op de vlucht voor de oprukkende geallieerde soldaten. In het klooster "Maria Hilf" in Gangelt werden zo'n 600 vluchtelingen uit Nederland, waaronder 20 moeders met zuigelingen, opgevangen.

Heinz en zijn familie leefden al een tijdje in de kelder van hun huis. Overdag waren ze op de begane grond, maar 's nachts durfden ze dat niet goed. Hoewel hun huis dan goed verduisterd was, waren ze toch steeds bang voor de beschietingen uit de lucht en de bombardementen. En daarom gaven ze er de voorkeur aan om in de kelder te slapen om aldus daar bescherming te zoeken. Ook overdag als er weer vijandelijke vliegtuigen jacht maakten op voertuigen van de terugtrekkende Duitsers, gingen ze naar de kelder.

Op een avond, ze waren net naar beneden gegaan nadat ze hun huis goed verduisterd hadden, hoorden ze op hun erf een ronkend geluid van een pantserwagen. Heinz ging de keldertrap op, schoof in de keuken de verduistering iets aan de kant en gluurde naar buiten. Daar zag hij een pantserwagen, waar de bemanning net uit aan het klimmen was. Het was de Wehrmacht. Hij ging weer naar beneden om het aan zijn moeder te vertellen.

Moeder liep meteen naar boven, ook al omdat er op de deur geklopt werd. Toen ze opende, stond er een

‘Feldwebel’ (sergeant) voor de deur. Op de achtergrond zag ze nog een tweetal soldaten, die blijkbaar ook in het voertuig hadden gezeten. De Feldwebel vroeg meteen of ze iets te eten voor hen had, want ze waren al de hele dag onderweg, van hun eenheid afgedwaald en hadden geen proviand meer.

Moeder nodigde ze uit om naar binnen te komen en sloot daarna weer snel de deur achter hen. Heinz en zijn zus Trees kwamen ook naar boven. Even later zaten de drie soldaten aan de keukentafel en deden zich tegoed aan het eten dat voor hen op tafel stond. Terwijl ze zo zaten te eten, liep Heinz even naar de woonkamer en zei tegen zijn moeder, die achter hem aan was gelopen, dat ze het rustig aan moest doen met het eten omdat ze zelf niet meer zoveel hadden. En eten was niet alleen schaars, maar ze konden ook niet zomaar even de deur uit om ergens wat te gaan halen. Veel te gevaarlijk. Maar zijn moeder wuifde zijn bezwaar weg. Er was genoeg en per slot van rekening hadden deze jongens ook voor hen gevochten!

Toen ze klaar waren met eten, vertrokken de soldaten gelukkig ook weer snel, maar niet dan nadat ze moeder hadden bedankt. De Feldwebel waarschuwde hen bij het vertrek dat de Amerikanen wel niet meer zo lang weg zouden blijven en wel eens vlug voor de deur zouden kunnen staan. ‘Tref je maatregelen’, zei hij en stapte daarna in het pantservoertuig, waarin zijn mannen al zaten, en ze reden weg.

Heinz haalde opgelucht adem. Alles was goed gegaan, deze kerels waren aardig geweest. Hij had in het dorp ook wel eens verhalen gehoord over soortgelijke gebeurtenissen waarbij het er anders aan toe was gegaan. Soldaten konden ook wel vijandig zijn, ook al was het tegen ‘eigen volk’.

In eerste instantie rukten de geallieerden na de landing in Normandië maar moeizaam op, maar op den duur

verliep dat toch steeds sneller. Het onheilspellende woord 'ontruimen' deed al snel onder de bevolking de ronde. Begin september waren de geallieerden tot aan de Duitse westgrens doorgestoten. Op 10 september hadden op het gemeentehuis van Gangelt besprekingen plaatsgevonden waarin de vraag aan de orde was wat men nu moest doen. Daarop werden 's nachts ontruimingsbevelen opgesteld. De burgemeester van Gangelt, burgemeester Staßen, gaf zijn bode de opdracht om 's nachts om 3 uur met een bel door het hele dorp te gaan en de ontruiming aan te kondigen. Het regende die nacht dat het goot en dat gaf het geheel nog eens een extra trieste aanblik. De ontruiming stond in eerste instantie gepland voor 14 september. De bedoeling was dat de mensen met vrachtwagens naar Geilenkirchen gebracht zouden worden, omdat de Selfkantbahn, de plaatselijke treinverbinding die tot dan toe nog steeds had gefunctioneerd, niet meer reed, en dat van daaruit iedereen naar een plek in het midden van Duitsland gebracht zou worden.

Maar op een paar ambtenaren na, de zgn. 'Parteigenossen 1en Ranges', weigerde de bevolking massaal om gevolg te geven aan deze marsorders. Zo ook Heinz en zijn familie. De bevolking was primair van mening dat zij hun grond en hun vee niet achter konden laten omdat dat verzorgd diende te worden. Zelfs dreigementen door hun eigen overheid konden de bevolking er niet van overtuigen huis en haard te verlaten. Wel waren er enkele mensen uit Gangelt die in de nacht stiekem door het bos de grens overstaken naar Nederland, om daar onderdak te zoeken bij familieleden.

Op 12 september 1944 bereikten de geallieerde troepen de Belgisch-Nederlandse grens en op 15 september vond de bevrijding van Maastricht plaats.

Heerlen werd op 17 september veroverd op de Duitsers en op 18 september naderde een Amerikaanse pantser-

divisie Sittard, maar stuitte daar op hevige Duitse tegenstand. Veel Amerikaanse tanks en pantserwagens rolden na elkaar richting Gangelt, veel van hen met aan de voorkant de geschreven boodschap 'Op naar Berlijn'.

Toen op 19 september de Amerikanen van drie zijden Gangelt en omgeving binnenvielen en de Duitsers vanuit andere dorpen de Amerikanen beschoten, werden de inwoners gemangeld tussen de diverse beschietingen over en weer. De eerste geallieerden trokken Gangelt binnen vanuit de richting Stahe en Niederbusch, vervolgens een tweede groep tegen de middag uit de richting van Schinveld in Nederland naar Mindergangelt en daarna door naar Gangelt. Tenslotte een derde afdeling vanuit Süsterseel.

Een achtergebleven Duitse compagnie, die inmiddels was teruggebracht naar 70 man, kreeg het bevel dat Gangelt onder geen enkel beding mocht vallen, maar de leider van die compagnie zag de zinloosheid van dit bevel in en trok zich met zijn mannen terug richting noorden. De plaatselijke bakker, die in de oorlog al drie zoons had verloren, vroeg zich huilend af of "onze jongens hiervoor moesten sterven dat de Amerikanen nu alsnog hier voorbij marcheerden?"

Opnieuw was er sprake van dat de dorpen ontruimd moesten worden, maar opnieuw werd het in eerste instantie afgeblazen.

Ondertussen woonde de bevolking in kelders om te schuilen voor de bommen en granaten. Ook Heinz en zijn familie sliepen nog steeds in hun vochtige kelder en zij kwamen er eigenlijk alleen maar uit als het vee verzorgd moest worden. Ze hadden zo goed en zo kwaad als dat ging zonder water en stroom de kelder inmiddels ingericht als hun huis en daar ook voorraden in aangelegd. Het land bewerkten ze al enige tijd niet meer om geen onnodig risico te lopen tijdens de beschietingen.

Officieel was het de afgelopen dagen toegestaan om van 7.30 uur tot 16.00 uur het land met 2 man te bewerken, maar ze durfden het gewoon niet en bleven ze dus binnen. Anderen mochten per dag 1 uur, van 12 tot 13 uur, het huis uit en moesten verder binnen blijven. Dat het op den duur zo ook niet kon blijven werd al snel duidelijk. Terwijl de Amerikanen door het dorp trokken, kwamen de mensen in de avonduren uit hun kelders en zag je hier en daar vrouwen met witte doeken zwaaien. De Amerikaanse soldaten bleven op hun hoede en bleven uitkijken voor teruggekeerde of achtergebleven Duitse soldaten. Hier en daar rolden ondertussen de Amerikaanse pantsers het dorp in.

Toen ze Gangelt in kwamen en de soldaten van de infanterie van huis tot huis liepen op zoek naar achtergebleven Duitse soldaten, kwamen ze op enig moment ook het huis van Heinz en zijn familie in. Op dat moment zat de familie in de kelder en wachtte af wat er ging gebeuren. De kelderdeur ging open en er kwam een soldaat de trap aflopen. Het bleek een vriendelijke kerel, die helemaal niet vijandig deed tegen de Duitsers die hij in de kelder aantrof. Het was een zwarte soldaat en Heinz wist niet wat hij zag. Per slot van rekening hadden ze nog nooit eerder een zwarte gezien.....

Heinz liep met de soldaat naar boven en maakte daarna een praatje met hem. Hij had iemand bij zich die als tolk fungeerde en dat maakte het gemakkelijker met elkaar te converseren. Toen zij even later weer doorliepen, was Heinz opgelucht. Het eerste contact met de bezetter was hem erg meegevallen en gaf hem het vertrouwen dat het allemaal wel mee zou kunnen vallen.

De bevolking leed erg onder de afwezigheid van stroom en water. Niet alleen was het donker in de kelders, maar ook erg ongezellig. De Amerikanen hadden hun generatoren, die dag en nacht liepen, dus die kenden dat pro-

bleem niet. Ze hadden zich met het overgrote merendeel van hun voertuigen teruggetrokken in het bos tussen Gangelt en Mindergangelt, daar waar niet lang daarvoor de Duitsers nog kampement hadden opgetrokken. Ze werden flink door de Wehrmacht beschoten.

Op 18 en 19 september waren Amerikaanse troepen van de 2^e U.S. Armoured Division onder leiding van generaal Hormon de grens tussen Nederland en Duitsland gepasseerd en hadden het zuidelijke deel van de Selfkant, het grensgebied ten oosten van Sittard, delen van de gemeente Gangelt en voorstadjes van de stad Geilenkirchen bezet. Enkele weken later, op 2 oktober, lukte het eenheden van de 29ste Amerikaanse infanteriedivisie om door te stoten tot in de Selfkantdorpen Kreuzrath en Birgden, behorend tot Gangelt en op loopafstand van waar Heinz woonde. Maar toen kwam hier de opmars tot stilstand en stonden de strijdende partijen op een afstand van één kilometer van elkaar. De komende vier maanden zou dat ook zo blijven.

Toen hij een dag later polshoogte ging nemen in Birgden, waar de gevechten zeer zwaar waren geweest, zag hij overal in de straten lijken van Duitse soldaten liggen. Ook hier en daar een enkele dode Amerikaanse soldaat, maar dat waren er beduidend minder dan de gesneuvelde Duitsers. De geestelijke Wäckers, een kapelaan die eigenlijk uit Aken kwam maar door de oorlog in Birgden vast kwam te zitten en niet meer naar huis kon, kreeg van de Amerikanen de opdracht de dode Duitsers te begraven. Met paard en wagen, en geholpen door enkele burgers, kweet hij zich van deze droeve taak en verzamelde de lijken, terwijl anderen ondertussen al een groot graf aan het delven waren.

De kar was al snel te klein en om die reden legde men ladders over de lijken en werd zo een tweede laag ge-

creëerd om de vele gesneuvelden te kunnen vervoeren. Het geheel bood een trieste aanblik. De kapelaan begroef de dode soldaten op de oude begraafplaats naast de kerk van Birgden, in vier lagen boven elkaar in een zogenaamd 'Kameradengrab', een massagraf. Heinz keek met afgrijzen toe. Het deed hem denken aan zijn eigen vader, die in het verre Stalingrad wellicht ook zo begraven was.

Heinz gruwelde van de grote hoeveelheid doden. Zoveel lijken had hij nog nooit in één keer gezien. Dit beeld zou hij nooit meer kwijt raken.

In het begin werd verwacht dat de Amerikanen snel zouden blijven oprukken, maar de werkelijkheid zou anders verlopen. De Amerikanen groeven zich snel in op de lijn Nieuwstadt-Millen-Tüddern-Süsterseel-Hastenrath-Kievelberg-Vinteln en het front bevroor hier. De weersomstandigheden waren erg slecht, er was veel modder,

Een Sherman Firefly-tank, ingegraven bij Gangelt

waardoor de voertuigen vastliepen en bleven steken, en de Duitsers boden hevig tegenstand. De dorpen Isenbruch, Schalbruch, Havert, Stein, Hoengen, Groß- en Klein-Wehrhagen en Saeffelen, ook allemaal gelegen in het Selfkantgebied, bleven in Duitse handen en deze dorpen werden maandenlang blootgesteld aan zeer zware artilleriebeschietingen en zware bombardementen.

Heinz hoorde wel haast iedere nacht het zware motorgeluid van overvliegende bommenwerpers, die op weg waren naar het Ruhrgebied om daar hun dode-lijke lading af te werpen op de talrijke steden en fabrieken. Dit geluid van die vliegtuigen ging meestal gepaard met een huilend geluid van de sirene van het luchtalarm, eerst bestaande uit een eerste waarschuwing, dan het hoofdalarm en later, als de vijandige vliegtuigen weer terugvlogen een signaal om de mensen te laten weten dat het gevaar voorlopig weer even geweken was. Menige keer werden ze uit hun slaap gewekt en waren ze blij dat ze de veilige, maar wel vochtige, kelders hadden opgezocht.

Tussen 12 september en 23 september kregen de bewoners van het Selfkantgebied meerdere ontruimingsbevelen van de geallieerden. Eerder hadden ze dergelijke bevelen gekregen van hun burgemeester, maar die waren amper opgevolgd. Ook nu was de animo onder de bevolking niet groot. Sommigen gaven hieraan gehoor, echter velen negeerden de bevelen en wilden liever bij huis en haard blijven in de hoop dat de oorlogshandelingen snel voorbij zouden zijn en zij dan in hun dorp zouden kunnen blijven. Zo ook Heinz en zijn familie. Diegenen die wél gehoor gaven aan het bevel om te vertrekken, laadden hun hele hebben en houden, althans voor zover ze dat mee konden nemen, op fietsen, karren, kruiwagens en in kinderwagens

en begonnen te lopen. Diverse boeren, die ook vertrokken, hadden hun karren hoog opgestapeld. Het geheel bood een trieste aanblik, zeker als je bedacht dat ze niet wisten waar ze naar toe moesten lopen en wanneer ze weer terug zouden kunnen keren. Niet zelden keerden diegenen die een paar dagen daarvoor nog vertrokken waren, in de nachtelijke uren dan ook weer terug toen bij hen het vermoeden rees dat de gevechten in het dorp voorbij waren, en zochten zij hun woningen weer op. Vaak troffen ze daar een puinhoop aan, ontstaan door de gevechten die er in de afgelopen dagen hadden plaatsgevonden. Dit zou zich daarna nog meerdere malen herhalen. De familie van Heinz had echter besloten niet te vertrekken. Een soort gelatenheid had zich van hen meester gemaakt. Ze waren de oorlog beu, maar zouden wel zien hoe het zou gaan.

In de tussentijd, eind september, had het Amerikaanse militair gezag een groot plakkaat met regels, waar de bevolking zich aan diende te houden, laten ophangen aan de kerk. Daarin stond dat voorlopig het Duitse geld in omloop zou blijven, dat je het dorp niet mocht verlaten tot buiten een straal van 6 kilometer en dat alle Nazidocumenten afgegeven moesten worden en niet vernietigd. Dit gold ook voor radio's.

In eerste instantie was de bevolking blij dat het geld in omloop bleef. Dat gaf in ieder geval de rust dat men dingen kon blijven kopen, althans voor zover die nog voorradig waren. Het enige waar veel tekort aan bestond, waren arbeidskrachten. Voor de boeren waren er geen buitenlandse krachten meer omdat die door de Duitsers allemaal weggevoerd waren, en veel mannen uit de oorspronkelijke bevolking waren nog niet teruggekeerd. Het bleef behelpen en veel werk kwam op de schouders van de vrouwen neer. Dat gold eigenlijk voor alle werkzaamheden, niet alleen bij de boeren.